

Brüssel, 24. mai 2024
(OR. en)

10358/24

MAP 22
RC 21
MI 544
COMPET 595
FIN 472

MENETLUSE TULEMUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Kuupäev:	24. mai 2024
Saaja:	Delegatsioonid
Eelmise dok nr:	9963/24
Teema:	Nõukogu järelused, milles käsitletakse Euroopa Kontrollikoja eriaruannet nr 28/2023: „Riigihanked ELis – Konkurentsi vähenemine ehitustööde, kaupade ja teenuste hankelepingute sõlmimisel 2021. aastale eelnenud kümne aasta jooksul“ – Heaks kiidetud 24. mail 2024

Delegatsioonidele edastatakse LISAS Euroopa Kontrollikoja eriaruannet nr 28/2023: „*Riigihanked ELis – Konkurentsi vähenemine ehitustööde, kaupade ja teenuste hankelepingute sõlmimisel 2021. aastale eelnenud kümne aasta jooksul*“ käsitlevate järeluste tekst, mille konkurentsivõime nõukogu kiitis heaks 4026. istungil 24. mail 2024.

Nõukogu järeldused, milles käsitletakse Euroopa Kontrollikoja eriaruannet nr 28/2023**Parandatakse ausat ja tõhusat konkurentsi ELi ehitustööde, kaupade ja teenuste riigihankelepingute sõlmimisel**

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

TULETADES MEELDE nõukogu 9. juuni 2022. aasta järeldusi kestlike riigihangete väljatöötamise kohta,¹ milles nõukogu pidas ELi keskkonna- ja kliimaeesmärkide saavutamiseks strateegiliste riigihankeid käsitlevate sätete kehtestamisel väga oluliseks järkjärgulist ja ühtlustatud lähenemisviisi, kaaludes samal ajal ELi ja liikmesriikide tasandi raamistikku, mille eesmärk on parandada ELi majanduse konkurentsi- ja vastupanuvõimet;

TULETADES MEELDE Euroopa Ülemkogu 26.–27. oktoobri 2023. aasta järeldusi, milles esitatakse üleskutse eelkõige „arendada ELi konkurentsieelist digitehnoloogia ja puhta tehnoloogia valdkonnas, sealhulgas keskendudes innovatsioonile, teadusuuringutele, haridusele ja oskustele;“ ning „vähendada peamisi kriitilisi sõltuvusi ja mitmekesistada tarneahelaid, kasutades strateegilisi partnerlusi“²;

TULETADES MEELDE komisjoni 2024. aasta tööprogrammi „Aeg täita antud lubadused ja valmistuda homseks!“³;

TERVITADES majandusministrite arvamuste vahetust 9. veebruaril 2024 Genkis toimunud konkurentsivõime nõukogu mitteametlikul istungil, kus kinnitati taas strateegiliste riigihangete (rohelised, sotsiaalsed ja uuenduslikud hanked) tähtsust ELi kestliku ja kaasava konkurentsivõime tugevdamisel;

¹ ST 9373/22.

² EUCO 14/23, 27.10.2023.

³ COM(2023) 638 final, 17.10.2023.

TULETADES MEELDE, et riigihanked moodustavad 14 % ELi SKPst ja seetõttu võivad need etendada olulist rolli Euroopa Liidu peamiste strateegiliste eesmärkide saavutamisel, eelkõige seoses vajadusega parandada ELi majanduse vastupanuvõimet ja kestlikkust;

RÕHUTADES, et ühised ja kahekordistatud jõupingutused on äärmiselt olulised ja kiireloomulised, et saavutada avaliku sektori investeeringud, mis edendavad liidu innovatsiooni, varustuskindlust ja strateegilist autonoomiat, säilitades samas avatud majanduse; ning TULETADES MEELDE olulist rolli, mida riigihanked peaksid etendama, et saavutada roheline üleminek ringluspõhisemale, kliimaneutraalsemale, vähem saastavale ja sotsiaalselt vastutustundlikumale majandusele, TUNNISTADES samas, et riigihanke-eeskirjade täitmise tagamine ja konkurentsi suurendamine riigihangete valdkonnas on komisjoni ja liikmesriikide jagatud vastutus;

VÄLJENDAB HEAMEELT Euroopa Kontrollikoja aruandes esitatud järelduste ja soovitude üle:

1. PEAB TERVITATAVAKS Euroopa Kontrollikoja (edaspidi „kontrollikoda“) eriaruande nr 28/2023 „Riigihanked ELis – Konkurentsi vähenemine ehitustööde, kaupade ja teenuste hankelepingute sõlmimisel 2021. aastale eelnenud kümne aasta jooksul“ avaldamist;
2. VÕTAB TEADMISEKS aruandes esitatud järeldused ja soovitud ning VÕTAB ARVESSE komisjoni vastustes loetletud 2021. aasta järgseid komisjoni algatusi, sealhulgas suurostjate algatust,⁴ mille eesmärk on edendada strateegiliste riigihangete laiemat kasutuselevõttu, ning riigihangete andmeruumi,⁵ mille eesmärk on võimaldada sihipärasemaid ja läbipaistvamaid avaliku sektori kulutusi, parandada ettevõtjate juurdepääsu pakkumiskutsetele ja edendada andmepõhist poliitikakujundamist;

⁴ Suurostjate algatus, 2018. Vt: [Big_Buyers_-_Recruitment_Brief.pdf \(sustainable-procurement.org\)](https://bigbuyers.europa.eu/Big-Buyers_-_Recruitment_Brief.pdf)

⁵ Komisjoni teatis Riigihangete andmeruum: otstarbekamad avaliku sektori kulutused, andmepõhisem poliitikakujundus ja VKEde parem juurdepääs hangetele (C(2023) 1696) (ELT C 98I, 16.3.2023, lk 1–11).

3. VÕTAB TEADMISEKS aruandes esitatud peamised etteheited, nimelt:

- konkurentsi vähenemine riigihangete valdkonnas viimase kümne aasta jooksul, eelkõige pidades silmas mõnes liikmesriigis sõlmitud otselepingute ja ühe pakkujaga menetluste suurt osakaalu;
- kättesaadavate andmete põhjal ei ole aruandega hõlmatud võrdlusperioodil 2014. aasta direktiividega⁶ taotletud peamiste eesmärkide saavutamine üldiselt märkimisväärselt paranenud: vastupidiselt 2014. aasta riigihanke-eeskirjade reformi eesmärkidele täheldas kontrollikoda VKEdega sõlmitud lepingute väikest osakaalu ja strateegiliste riigihangete ebapiisavat kasutamist, ehkki liikmesriikide tasandil esineb erinevusi;
- piiriüleste otsehangete madal tase;
- puudused komisjoni ja liikmesriikide poolses riigihanketuru arengu jälgimises;

Eeskirjade ühtlustamine ja hankesüsteemi parandamine: käivitatakse olemasoleva raamistiku põhjalik analüüs

4. RÕHUTAB vajadust selle järele, et komisjon ja liikmesriigid teeksid tõhusat koostööd võrdsetel alustel, tagaksid jätkuvalt kehtivatest direktiividest tulenevate kohustuste nõuetekohase täitmise ning konsulteerisid asjaomaste sidusrühmadega, et vältida võimalike tõkete tekkimist kestlikele hangetele ning ausale ja tõhusale konkurentsile ning teha kindlaks ja ületada selliste hangete ja konkurentsi peamised takistused;

⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/23/EL kontsessioonilepingute sõlmimise kohta (ELT L 94, 28.3.2014, lk 1–64). Viimane konsolideeritud versioon: 01/01/2024;
Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/24/EL riigihangete kohta ja direktiivi 2004/18/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 94, 28.3.2014, lk 65–242). Viimane konsolideeritud versioon: 01/01/2024;
Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiv 2014/25/EL, milles käsitletakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate üksuste riigihankeid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2004/17/EÜ (ELT L 94, 28.3.2014, lk 243–374). Viimane konsolideeritud versioon: 01/01/2024;

5. kontrollikoja eriaruande alusel ja võttes arvesse riigihankeid reguleeriva ELi õigusraamistiku rakendamise praegust seisust, KUTSUB komisjoni ÜLES täiendavalt uurima ELi riigihangetes konkurentsi vähenemise algpõhjuseid; RÕHUTAB, et algpõhjuste analüüsis tuleks arvesse võtta liikmesriikide, piirkondade ja majandussektorite vahelisi märkimisväärseid erinevusi konkurentsinäitajate arengus, kuna rakendustavad võivad märkimisväärselt erineda, mis võib nõuda konkreetseid sihipäraseid meetmeid;
6. RÕHUTAB vajadust vältida tarbetut halduskoormust avaliku sektori hankijatele ja ettevõtjatele, sealhulgas VKEdele ja mikroettevõtjatele; LEIAB sellega seoses, et riigihankeid käsitlevate õigusaktide keerukus võib takistada teatavate ettevõtjate osalemist riigihangetes;
7. PALUB komisjonil viivitamata põhjalikult analüüsida olemasolevat riigihangete õigusraamistikku (sealhulgas direktiivid 2014/23/EL, 2014/24/EL ja 2014/25/EL), et hinnata, kas 2024.–2029. aasta seadusandlikul perioodil on vajalik läbivaatamine, võttes arvesse olulisi kohustusi, mille EL on võtnud kestliku arengu eesmärkide saavutamiseks 2030. aastaks; RÕHUTAB siiski, et lisaks põhjalikule analüüsile on oluline saavutada parem arusaam riigihangete valdkonnas konkurentsi vähenemise algpõhjustest;

8. RÕHUTAB, et põhjalikus analüüsis tuleks võtta arvesse vajadust tagada hangete õigusraamistikus, et avaliku sektori hankijad ja võrgustiku sektori hankijad saaksid nõuetekohaselt arvesse võtta vastupanuvõimet, varustuskindlust ja ausat konkurentsi, et tagada liidu kriitiliselt tähtis strateegiline autonoomia, säilitades samal ajal avatud majanduse tugeva majandusliku baasi loomiseks, eelkõige vähendades liidu sõltuvusi kõige tundlikumates tööstusökosüsteemides; RÕHUTAB samuti, et nõuetekohaselt tuleks arvesse võtta vajadust kehtestada selged eeskirjad kolmandate riikide toodete ja ettevõtjate kohtlemise kohta;
9. RÕHUTAB, et praegune geopoliitiline olukord kujutab endast erilist ohtu liikmesriikide julgeolekule; RÕHUTAB, et põhjalikus analüüsis tuleks nõuetekohaselt arvesse võtta vajadust, et avaliku sektori hankijad tugevdaksid nende käsutuses olevaid olemasolevaid vahendeid, et piirata riske julgeolekule, ning LEIAB, et nende vahendite kasutamiseks võib ideid leida muu hulgas direktiivist 2009/81/EÜ; RÕHUTAB julgeolekuküsimuste puhul seda, et direktiiviga 2009/81/EÜ on juba ette nähtud teatav paindlikkus, mida tuleks arvesse võtta direktiivide 2014/23/EL, 2014/24/EL ja 2014/25/EL kohaldamisalasse kuuluvate hangete põhjalikus analüüsis;
10. ON SEISUKOHAL, et selles analüüsis on vaja põhjalikult uurida kõnealuste direktiivide ja paljude hankeid käsitlevaid sätteid sisaldavate konkreetsete valdkondlike õigusaktide koosmõju; PALUB komisjonil uurida oma põhjalikus analüüsis vajadust neid algatusi peavoolustada ja ühtlustada, et leida tasakaal eri eesmärkide vahel ning saavutada suurem õiguskindlus, üldine sidusus ning vajaduse korral regulatiivse koormuse ja kulude vähendamine;

11. TOONITAB, et põhjaliku analüüsi alusel võiks koostada nn diagnoosi, algatada regulatiivse mõju hindamise ja selle järelduste alusel pakkuda võimaluse korral välja uued eeskirjad, mis edendavad kestlikke hankeid ning ausat ja tõhusat konkurentsi, ja millega samal ajal kõrvaldatakse nii palju kui võimalik ülemääraseid ja tarbetuid haldustõkkeid ning ühtlustatakse kehtivaid õigusnorme, kuid RÕHUTAB, kui oluline säilitada avaliku sektori hankijate paindlikkus strateegiliste kaalutluste olemuse kindlaksmääramisel ja nende arvessevõtmisel oma menetlustes;
12. RÕHUTAB, et õigusraamistiku eesmärk peaks samal ajal olema hõlbustada juurdepääsu riigihangetele, eelkõige VKEde, eriti mikroettevõtjate jaoks;
13. KUTSUB sellega seoses komisjoni ÜLES tutvustama meetmeid, mis on võetud ja võetakse pärast nõukogu viimaseid järeldusi kestlike riigihangete väljatöötamise kohta,⁷ ning eesistujariigi Prantsusmaa aruannet⁸ riigihankedirektiivide rakendamisel tuvastatud kitsaskohtade kohta;
14. RÕHUTAB rolli, mis võib komisjoni eksperdirühmadel⁹ olla sellise kaasaegse, kättesaadava ja lihtsustatud riigihangete õigusraamistiku toimimisel ja arendamisel, mis toetab kestlikku ja vastupidavat siseturgu;

⁷ ELT 2022/C 236/02, 20.6.2022.

⁸ ST 9679/24.

⁹ Nendeks on eelkõige riigihangete eksperdirühm, esimese astme läbivaatamisasutuste võrgustik ja mitut sidusrühma hõlmav e-riigihangete eksperdirühm.

Kvaliteetsete andmete ja täiustatud vahendite kättesaadavus

15. TOETAB kontrollikoja soovitus kasutada kättesaadavat asjakohast teavet parimal võimalikul viisil; ON SEISUKOHAL, et on oluline omada põhjalikke ja kvaliteetseid andmeid, sest need võimaldavad välja töötada faktipõhised poliitikameetmed; KUTSUB seetõttu komisjoni ja liikmesriike ÜLES tegema tihedamat koostööd, et teha kindlaks asjakohased andmekogumid, mida on vaja põhjaliku analüüsi tegemiseks ning kogutud andmete kvaliteedi ja loetavuse parandamiseks, ning avaldama asjakohast ja korrapärast teavet kestlike riigihangete kohta, kui see on kättesaadav;
16. PEAB sellega seoses TERVITATAVAKS Euroopa Komisjoni algatust Euroopa riigihangete andmeruumi kohta, millel on potentsiaal parandada riigihankeandmete kvaliteeti ja kasutamist täiustatud vahendite, näiteks tehisintellekti tehnoloogiate abil; KUTSUB ÜLES keskenduma tõhusale meetodikale, millega saaks hinnata ja analüüsida hangetega seotud kättesaadavaid andmeid, eelkõige seoses ühtse turu tulemustabeli riigihangete näitajatega, ning KUTSUB komisjoni ÜLES kasutama kõiki kättesaadavaid andmeid, et mõista avaliku sektori hankijate hanketavasid, pidades silmas, et andmete koostamine ja sisu ei ole ELis ühtlustatud; RÕHUTAB vajadust kiirendada riigihankemenetlusi, kasutades tehnilisi vahendeid, et hõlbustada riigihanketeade kiiret avaldamist Tenders Electronic Daily (TED) veebisaidil;
17. NÕUAB TUNGIVALT, et komisjon ja liikmesriigid teeksid koostööd, et töötada need vahendid parimal võimalikul viisil välja ka riiklike ametiasutuste ja komisjoni vaheliste asjakohaste võrgustike kaudu;

**Sidusrühmadega konsulteerimine, parimate tavade edendamine, professionaalsuse tagamine
ja kogu ELi hõlmava riigihangete strateegilise tegevuskava käivitamine**

18. MÄRGIB, et enamikus liikmesriikides sõlmitakse suur osa kõigist lepingutest madalaima hinnaga pakkumuse alusel; HOIATAB siiski selle eest, et madalaimale hinnale omistatakse liiga suur tähtsus kui ainsale hindamiskriteeriumile hankemenetluste kvaliteedi mõõtmisel; JUHIB TÄHELEPANU sellele, et madalaima hinna kasutamine ainsa hindamiskriteeriumina ei pruugi avaldada kvaliteedile negatiivset mõju, kui hankijad on oma hankedokumentides eelnevalt piisavalt kindlaks määranud tehnilised kirjeldused, kuid et liikmesriikide ülesanne on kindlaks määrata, mil määral võivad avaliku sektori hankijad ja võrgustiku sektori hankijad kasutada hinda või kulusid ainsa hindamiskriteeriumina; PALUB seetõttu komisjonil toetada ja arendada suutlikkuse suurendamist, et edendada strateegiliste hangete ning lepingu esemega seotud asjakohaste valiku- ja hindamiskriteeriumide rakendamist, et tagada kvaliteetsed avalikud teenused, kestlikkus ja kulutõhusus;
19. MÄRGIB, et konkurentsi ja strateegilise mõõtme tugevdamine sõltub suurel määral sellest, kuidas avaliku sektori hankijad ja võrgustiku sektori hankijad oma lepinguid kavandavad ja haldavad, ning nende suutlikkusest ja pädevusest nendes valdkondades; KUTSUB seetõttu komisjoni ja liikmesriike ÜLES võtma kasutusele või laiendama algatusi, et suurendada avaliku sektori hankijate ja võrgustiku sektori hankijate professionaalsust, võttes arvesse riigihankespetsialistide Euroopa oskuste raamistikku ProcurCompEU¹⁰; kuid LEIAB, et pädevus ja koolitus on olulised ka ettevõtjatele, eelkõige VKEdele ja eriti mikroettevõtjatele;

¹⁰ ProcurCompEU – riigihankespetsialistide Euroopa pädevusraamistik: [ECF_Flyer.indd \(europa.eu\)](#).

20. INNUSTAB komisjoni ja liikmesriike tõhustama koostööd ning toetama parimate tavade jagamist ja levitamist ning kaasama kõiki sidusrühmi, näiteks ostjaid ja müüjaid, et arendada vajalikku pädevust ja suutlikkust;
21. NÕUAB lisaks, et avaliku sektori kulutused peavad olema läbipaistvamad ja usaldusväärsemad ning et nende kohta tuleb anda rohkem aru, et võidelda kokkumängu ja korruptsiooni vastu ning aidata saavutada paremat hinna ja kvaliteedi suhet;
22. TUNNISTADES, et eespool nimetatud probleemide lahendamiseks ei ole olemas ühte kõigile sobivat lahendust, KUTSUB komisjoni TUNGIVALT ÜLES võtma vastu kogu ELi hõlmava riigihangete strateegilise tegevuskava, milles käsitletak edasisi samme ELi tasandil, vajaduse korral koostöös liikmesriikidega; KUTSUB komisjoni ja liikmesriike ÜLES alustama viivitamata kogu seda tööd ning OOTAB, et ELi laiaulatuslik strateegiline tegevuskava valmib mõistliku aja jooksul, et sellega saaks suunata ELi hankemaastiku läbivaatamise ja reformimise programmi ja anda selle kohta teavet, et käsitleda käesolevates nõukogu järeldustes tõstatatud küsimusi ja muresid;
23. KUTSUB komisjoni ÜLES esitama nõukogu tasandil korrapäraselt aruandeid käesolevates järeldustes osutatud algatuste, meetmete ja tegevuste osas tehtud edusammude kohta.
-